

TEGEL

ORGAN FÖR SVERIGES TEGELINDUSTRIFÖRENING

Redaktionskommitté: Kapten H. STRÖM - Ingenjör K. WRÅKE - Kapten C. E. CAMITZ

Redaktör och ansvarig utgivare: Civilingenjör R. ELGENSTIERNA

Redaktionsombud: Ingenjör S. HENNINGSSON, Heby - Ingenjör K. WRÅKE, Malmö

Redaktion och expedition: ENGELBREKTSGATAN 29, STOCKHOLM, Tel. 10 80 51

Atergivande av text och bilder ur denna tidskrift tillåtet med angivande av källan

Tryckeri AB Thule, Stockholm 1955

Nr 3 — 1955

ÅRGÅNG 45

INNEHÅLL

Något om den amerikanska tegelindustrin

A. Disch

Tegelutställning i Finland

Täby Kommunhus

Sture Elmén

Nybyggnad för

Oskarshamnsbladet

Eric Fylking

På omslaget: Täby kommunalhus.
Foto: Sweden Illustrated, Gösta Nordin.

*T*ransporten av murningsmaterialet fram till muraren har under senare år förbättrats avsevärt såväl i Europa som Amerika. Teglet transporteras ofta på sådant sätt att muraren får det i ett oskadat och ordnat "paket" till sin arbetsplats på ställningen.

Själva murningsarbetet utföres i allmänhet på det traditionella sättet, vilket ur många synpunkter måste anses onödigt arbetskrävande.

Den amerikanska tegelindustrins forskningsinstitut (The Structural Clay Products Research Foundation) har bl. a. studerat murningsarbetet och sökt förenkla och förbättra det. Vid de tids- och rörelsestudier som gjordes, fann man snart, att murarna utförde en mängd onödiga rörelser som krävde tid och muskelkraft. I stor utsträckning intog murarna fel kroppsställning, vilket bl. a. vållade muskelsmärter.

Enligt den av institutet föreslagna murningsmetoden arbetar muraren strängt taget som förut, men han har fått tre hjälpmedel till sitt förfogande. Härigenom har murarens arbete blivit enklare och lättare, vilket medfört att produktiviteten ökat och tröttheten sjunkit.

Civilingenjör A. Disch vid Den Norske Landsforening for Teglverker har under en längre tid följt arbetet vid den amerikanska tegelindustrins forskningsinstitut och redogör i en artikel bl. a. för institutets förslag till förenkling av murarens arbete.

NÅGOT OM DEN AMERIKANSKA TEGELINDUSTRIN

av civilingenjör A. Disch

The Structural Clay Products Research Foundation (den amerikanska tegelindustrins forskningsinstitut) tillkom officiellt 1950 såsom ett vapen mot den ökande konkurrensen från andra byggnadsmaterial. Medan dessa material hade utvecklats mer och mer på grund av forskningsprogram i stor skala och successivt börjat användas på nya områden hade tegelindustrin i första hand de traditionella byggnadsmetoderna att falla tillbaka på. Det var också ett faktum att vissa marknader, som tidigare hade betraktats som renodlade tegelmarknader, sakta men säkert hade börjat glida över mot andra material.

Innan detta Institut SCPRF upprättades hade ett forskningsutskott tillsatts som skulle undersöka möjligheterna att genomföra ett större forskningsprogram och de eventuella fördelar som detta skulle medföra. Utskottet utarbetade en rapport till industrin, vari det bl. a. heter: "Vi rekommenderar tegelindustrin att sätta i gång forskningsarbetet på en gemensam bas. Industrins behov av forskning är så stort, att de enskilda bruken synes ha mycket små möjligheter att uppnå tillfredsställande resultat... *Det forskningsprogram som vi rekommenderar tar i första hand sikte på att reducera kostnaderna av och förbättra kvaliteten hos konstruktioner och konstruktionsdelar av tegel.*"

På basis av denna rapport beslöt industrin att inrätta sitt eget forskningsinstitut, i första omgången för en femårsperiod. (Genom senare be-

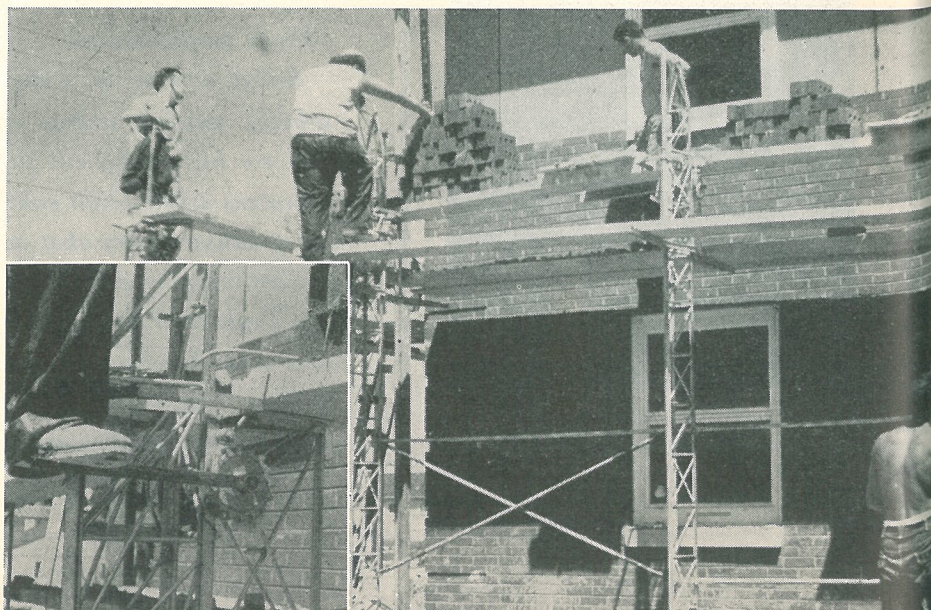
slut har institutets stadgar ändrats så att det nu är permanent, och institutet kommer inom en relativt nära framtid att flytta in i en egen byggnad med ca 2 000 m² golvyta.) På grund av den antagna tidsbegränsningen vid grundandet av institutet tog man i första hand kontakt med ett kommersiellt forskningslaboratorium, Armour Research Foundation of Illinois Institute of Technology i Chicago. Huvuddelen av institutets forskningsarbete utfördes av den keramiska avdelningen, eftersom man räknade med att de problem, som man i första hand önskade undersöka, skulle vara av keramisk natur.

Keramiska avdelningen hos Armour har utfört en rad intressanta arbeten rörande framställning av lätta lerklinker. Dels framställs dessa klinker i laboratoriets roterande ugn, dels i en Dwight-Lloyds sintringsmaskin med vandrande rost.

Ett av de allra första problem som SCPRF tog upp var möjligheten att framställa en sten som är speciellt lämpad för småhusbebyggelse.

Utvecklingen i USA hade nämligen varit den att tegelhus så småningom syntes att försvinna från småhusmarknaden. Orsakerna var i första hand att söka i murningarbetets höga kostnad. Institutets direktör uttryckte detta på ett dramatiskt sätt: "T. o. m. om vi skänker bort vårt tegel kan vi i dag inte konkurrera med de andra småhuskonstruktionerna. — Vårt mål måste därför vara att kunna bygga ett tegelhus som är minst

Fig. 1. Ställningen är konstruerad så att muraren vid varje tidpunkt befinner sig på den höjd, som är lämpligast för hans arbete. Den infällda bilden visar anordningen med vilken muraren själv kan höja eller sänka ställningsplankans upplagsstöd.

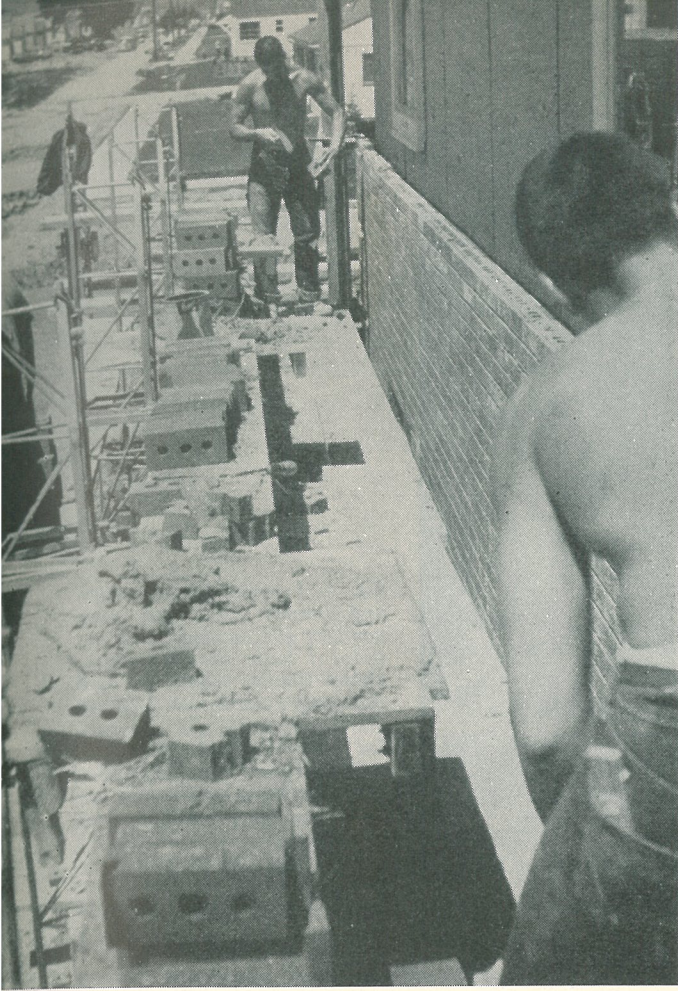

Fig. 2. Materialen placeras på en högre liggande plattform, vilket gör att muraren slipper böja sig ned varje gång han tar en tegelsten.

lika billigt och helst billigare än vilken annan konstruktion som helst.”

Detta föreföll att vara ett mycket krävande problem, men i dag förhåller det sig så, att man har kommit nära lösningen av denna uppgift och delvis redan har löst den. Denna utveckling har man två projekt att tacka för, som institutet har arbetat med. Det ena har utmynnat i det s. k. SCR-teglet, det andra i den s. k. SCR-metoden.

I likhet med de flesta andra länders byggnadsföreskrifter innehåller också de amerikanska föreskrifterna bestämmelser om väggars minimitjocklek. Beträffande murade väggar med 1 våningshöjd heter det t. ex. att minimitjockleken skall vara 6". Emellertid är det amerikanska standardteglet 4" brett, dvs. en 1/2-stens vägg uppfyller inte fordringarna, och en 1-stens vägg är faktiskt 2" tjockare än vad som strängt taget fordras. Detta betyder således slöseri med material, arbete och pengar och var en av anledningarna till, varför tegelhus hade blivit för dyra i USA. Det förnuftigaste syntes således att

vara att framställa tegel vars bredd svarade mot minimivägg tjockleken. Institutet utförde därför en rad mycket ingående undersökningar för att komma fram till det gynnsammaste formatet. Det kan i detta sammanhang nämnas att också rent estetiska hänsyn spelade en mycket avgörande roll när formatet bestämdes. Man valde slutligen byggmåttan $30 \times 15 \times 6,7$ cm, med andra ord en relativt lång och låg sten, som under den tid som den har funnits i marknaden har hunnit bli mycket populär hos de amerikanska arkitekterna.

Detta var tvivelsutan ett stort steg i rätt riktning. Man har byggt ca 6 000 hus med denna SCR-sten.

Transport av muringsmaterial är naturligtvis ett lika stort problem i USA som i Europa, och en lång rad av olika system, som på ett mer eller mindre lyckat sätt löser transportproblemen, har sett dagens ljus. Ett av de amerikanska system som har väckt störst intresse och som synes vara tämligen lyckat, är det s. k. "West-systemet". Det har utvecklats av en byggmästare i Cleveland, Ohio, Mr. Stanley West, och är i första hand avsett för större projekt. Ett av huvudelementen i systemet är en vanlig traktor, på vilken en hydraulisk lyftanordning monterats. Allt tegel levereras på pallar från bruken och entreprenören tillhandahåller själv sina egna pallar. Enhetslasten omfattar 240 st tegel. Genom en senare förbättring av systemet har pallarna anordnats så, att de på ett enkelt sätt kan delas i två paket med 120 st i varje. Pallarna transporteras på byggnadsplatsen av traktorn och placeras av denna antingen i en hiss eller eventuellt direkt på ställningen. Den maximala lyfthöjden för den största traktorn är nämligen ca 9 m. För transport av tegelpaketerna på ställningen används trehjuliga luftgummihjulskärror, likaledes försedda med en hydraulisk lyftanordning. Det finns också en specialtyp av kärror med teleskophiss, som gör det möjligt att ställa pallarna på nästa bomlag. Bruket tömms i små fyrehjuliga vagnar som kan köras runt på ställningen och förser murarna med bruk. Man uppger att man med hjälp av detta system har kunnat spara 21 dollar per 1 000 tegel färdigt murat i vägg, jämfört med vanliga metoder. Det kan också nämnas att antalet murare vid detta system förhåller sig till antalet hantlangare som 5 : 1.

Vid sitt arbete med billigare tegelstenshus som mål fann SCPRF snart att det var absolut nöd-

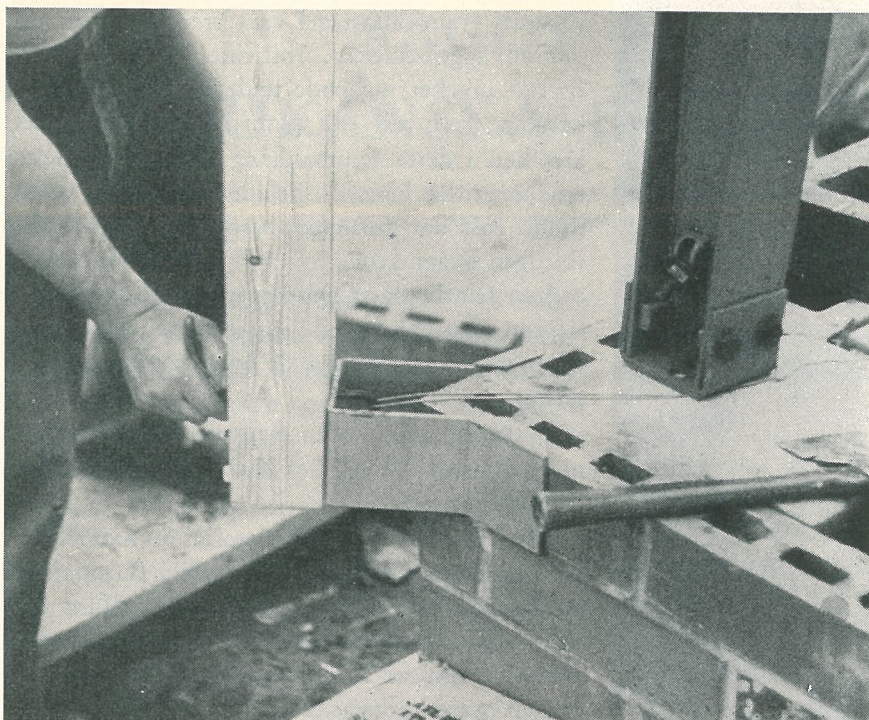

Fig. 3. I stället för att mura upp hörnen först, som man vanligen gör, används en hörnstolpe i varje hörn av huset. Sedan denna lodats in och skiftgången markerats, behöver muraren inte längre använda lod eller tumstock. På hörnstolparna sitter speciella hållare, som kan flyttas oberoende av varandra, i steg som motsvarar skiftgången.

vändigt att underkasta själva murningsarbetet tids- och rörelsestudier. Man kom snart underfund med att murarna utförde en lång rad onödiga rörelser, att mycken tid och muskelkraft gick till spillo och att murarna i stor utsträckning intog fel kroppsställning vid murning, så att de råkade ut för muskelsmärter, främst i ryggen. — Institutet satsade mycket på dessa undersökningar och har kommit fram till resultat som måste betecknas som mycket förbluffande.

Dessa undersökningar resulterade i en lång rad förslag till förenkling av murarnas arbete. Förslagen blev sedan provade i praktiken, förkastades eller remitterades till laboratoriet för ytterligare förbättring och provades så på nytt ute på fältet. Dessa undersökningar har nu pågått i flera år och resultatet har lanserats som SCR-metoden.

Egentligen är det inte någon ny metod; murarna utför sitt arbete precis som förr men med hjälp av sammanlagt tre hjälpmedel har murens arbete gjorts oerhört mycket enklare och lättare, vilket har haft till följd att produktiviteten har stigit och tröttheten har sjunkit. Men metoden gör inte hans yrkesskicklighet på något sätt överflödigt. Den ger honom i stället tid att först och främst utföra det som han är kunnig i — att mura — och förhindrar att dyrbar tid kastas bort i väntan på material, genom att böja sig ned och genom andra onödiga rörelser.

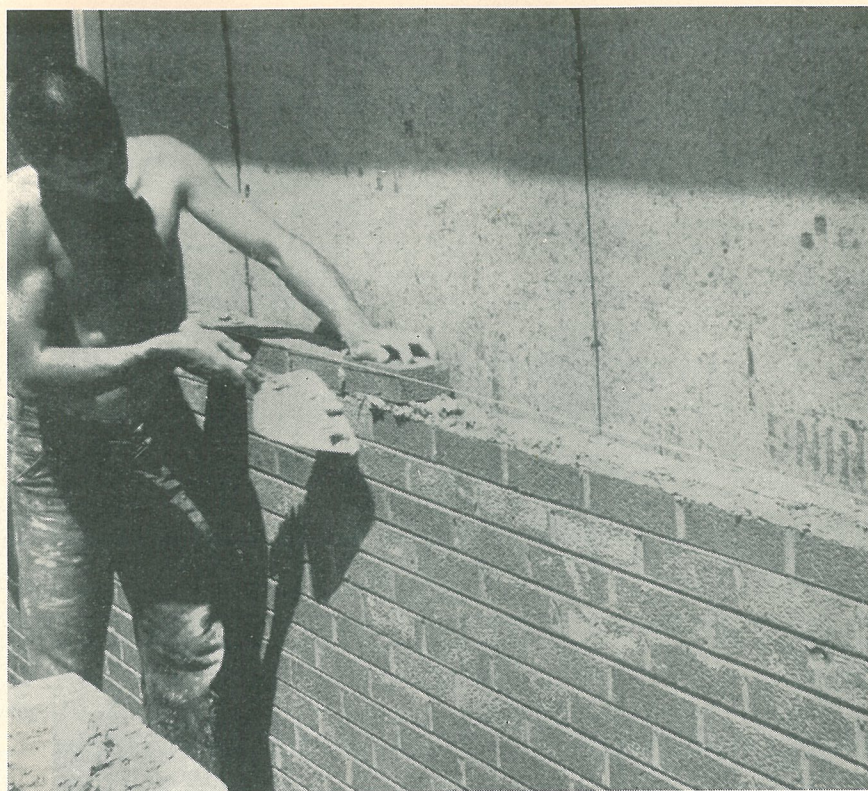
Metoden är inte på något sätt någon epokgörande nyhet. Redan Gilbreth var inne på en del av de principer som man återfinner hos denna metod i dag. Det som institutet gjorde var att samla in uppgifter om hjälpmedel som här och var hade tagits i bruk, undersöka dessa närmare, förbättra dem och slutligen inlemma dem i ett bestämt system.

Metoden använder sig av sammanlagt 3 hjälpmedel:

en specialkonstruerad ställning,
hörnstolpar och
ett tvinnat nylonsnöre.

1. Ställningen, fig. 1, är konstruerad så att muraren vid varje tidpunkt befinner sig på den höjd som är lämpligast för hans arbete. Materialen placeras på en högre liggande plattform, vilket gör att han slipper böja sig ned varje gång han plockar upp en tegelsten, och utanför materialplattformen sitter en annan plattform för hantlangarna, fig. 2.
2. Hörnstolparna, fig. 3. I stället för att mura upp hörnen först, vilket är brukligt, används en hörnstolpe i varje hörn av huset. Sedan denna lodats in och skiftgången markerats behöver muraren faktiskt inte längre använda lod eller tumstock. På hörnstolparna sitter speciella hållare som kan flyttas oberoende av varandra i steg som motsvarar skiftgången. Vid dessa hållare fästes

Fig. 4. I enstaka fall används en något modifierad murningsteknik. Bruket läggs ut på en sträcka av ett par meter i ett relativt tjockt skikt. Medan muraren lägger stenen på sin plats, skjuter han den mot föregående sten så att en del av bruket pressas upp i stötfogen och fullständigt fyller denna.

3. murarsnöret. Detta består av tvinnat nylon. Stötfogarna är markerade på snöret med permanent färg. Märkena på hörnstolparna och märkena på nylon snöret anger således direkt den exakta placeringen av varje sten.

Dessutom används i enstaka fall en något modifierad murningsteknik. Bruket läggs ut på en sträcka av ett par meter i ett relativt tjockt skikt. Medan muraren lägger stenen på sin plats skjuter han den mot föregående sten, så att en del av bruket i liggfogen pressas upp i stötfogen och fullständigt fyller denna.

Denna metod har nu varit i bruk sedan augusti 1953 och sammanlagt har 12 försökshus byggts för jämförelse med hus som uppförts på traditionellt sätt. Resultatet har varit överväldigande efter amerikanska mått. Murarnas produktivitet har således i genomsnitt på samtliga 12 byggen ökat med ca 70 %. Det må här inskjutas att de murare som utförde de första försöken var mycket skeptiska i början. De utgick ifrån att detta bara var ytterligare ett försök att pressa ur dem det mesta möjliga arbetet. Desto mera överraskande är det att höra deras reaktion. Således sade en av dem: "Med denna metod kan jag arbeta hela dagen och efteråt gå ut och dansa på kvällen." — En annan klagade över att han hade fått pröva denna nya metod, ty nu gruvade han sig för att komma tillbaka till den

gamla metoden med verkande muskler och ont i ryggen. Och en tredje murare, som var 74 år gammal, ville ha reda på om det fanns en annan entreprenör som hade "de här grejorna", ty i så fall ville han arbeta i minst 12 år till.

Både entreprenörer, murarbasar och de lokala fackföreningarnas representanter var också mycket begeistrade för metoden. De ansåg bl. a. att denna metod måste genomföras om man skall ha någon chans att konkurrera med trähusen. Och om man införde denna metod kunde det inte råda något tvivel om att man skulle få en större marknad, inte bara för tegel och tegelprodukter, utan också för murning och murare.

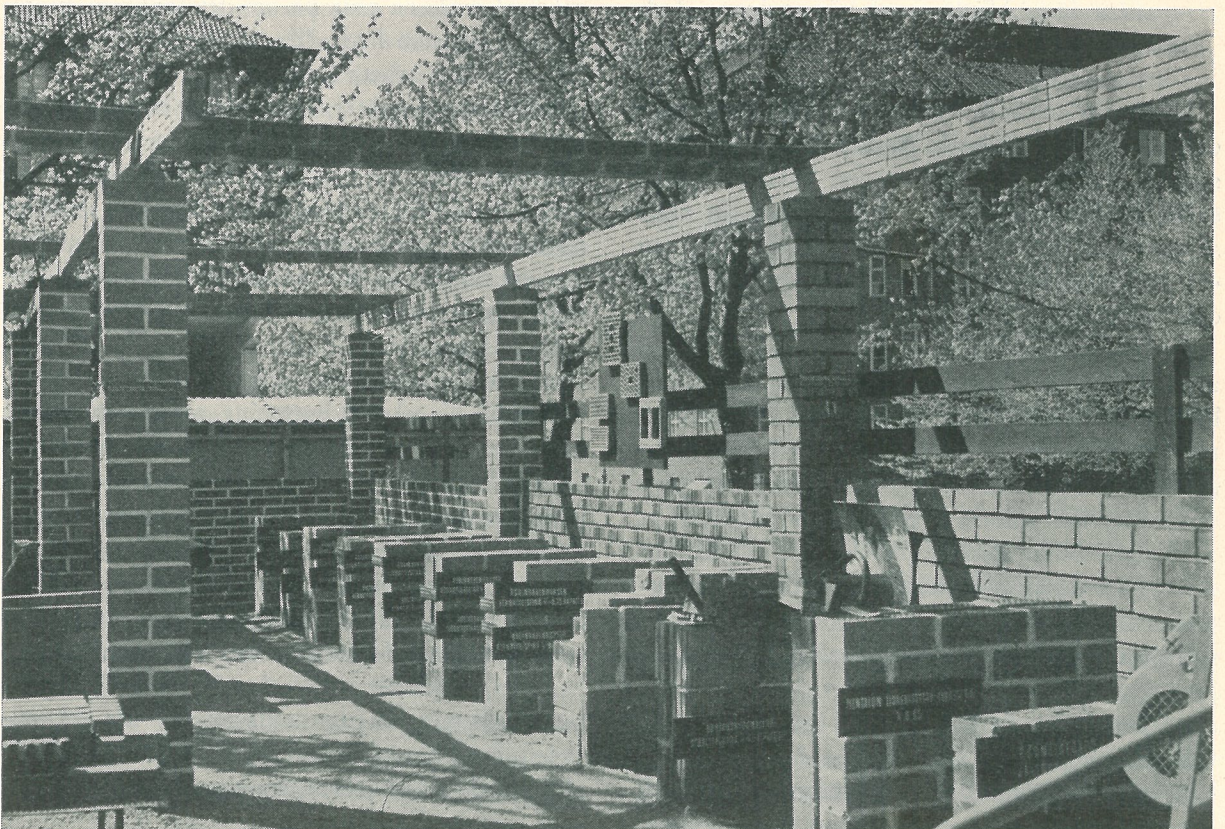
Det är nu vår förhoppning att denna metod kan genomföras också i de nordiska länderna. Därtill krävs det bästa möjliga samarbete mellan både murare och hantlangare och entreprenörer, tegelbruk, forskningsinstitut och myndigheter. Det vore lämpligt att få metoden provad på ett eller flera mindre byggen, både för att vinna rent tekniska erfarenheter och för att skapa en bas för eventuellt nya ackordspriser. Det skall här emellertid kraftigt understrykas att om metoden över huvud taget skall vara till någon glädje, så måste förutsättningen vara, att det man eventuellt spar in skall slå igenom hela vägen ned till dem som slutligen skall betala hela arbetet, nämligen husägaren eller hyresgästen.

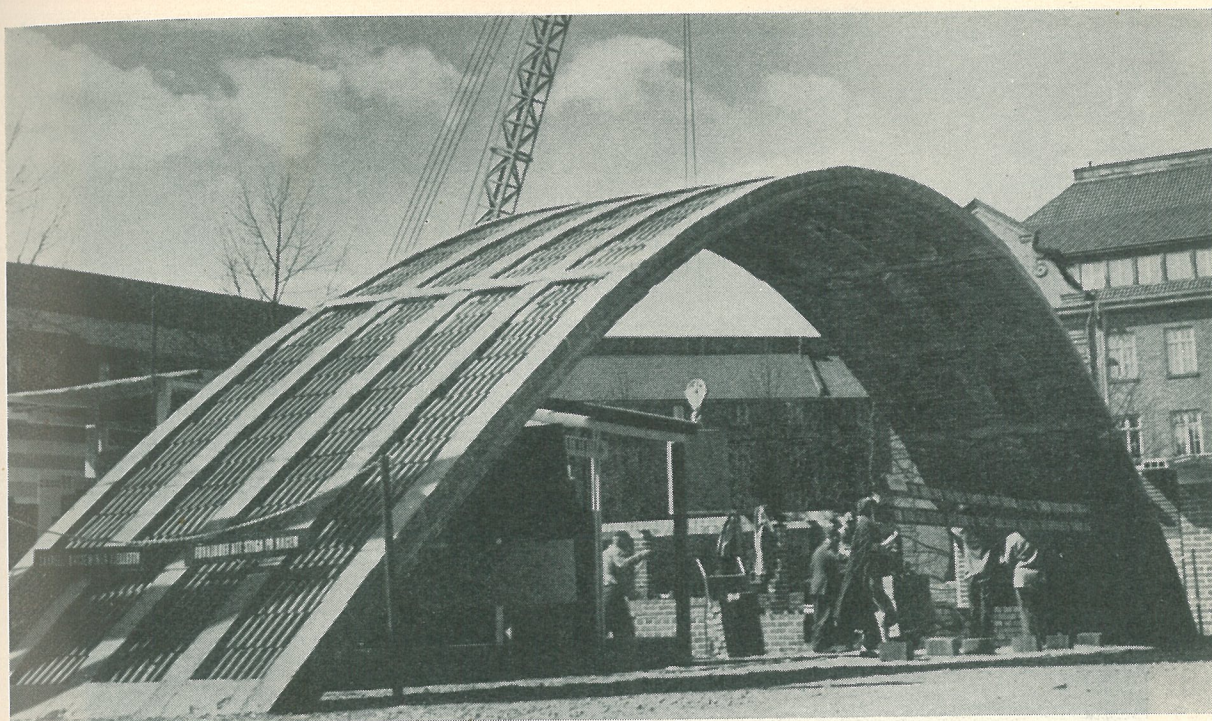
TEGEL- UTSTÄLLNING i FINLAND

I samband med Nordisk Byggnadsdags utställning "Bygg Rationellt" i Helsingfors den 2—12 juni 1955 hade Finlands Tegelindustri-förbund arrangerat en uppmärksam utställning av tegelprodukter.

Publikbild från utställningens öppnande. I mitten syns bl. a. ett limmat vägg-element av tegel.

Förutom ett flertal olika väggkonstruktioner utställdes även bjälklags- och ståltegelbalkar, som här utgör ett dekorativt inslag i bilden.

Övre bilden visar en av utställningens mest dominerande konstruktioner — en 20 cm tjock båge av tegelement. Bågen hade en spännvidd av ca 20 m och en pilhöjd av 7 m. Den var utförd av 5 armerade tegelbalkar med mellanliggande utfyllnadsblock. Bilden till höger visar en trappa helt byggd av tegel. Planstegen utgörs av förspända ståltegelbalkar.

TÄBY KOMMUNALHUS

av arkitekt SAR Sture Elmén

Täby köping — ett av de mera expansiva förortssamhällena inom Stor-Stockholmsråjongen, hade redan före andra världskrigets utbrott bekymmer med lokaler för den kommunala förvaltningen.

För att lösa detta problem inköptes den s. k. kvarntomten vid Roslags Näsby station. Kvarntomten var väl känd av traktens bönder (Täby var på den tiden praktiskt taget endast en jordbrukskommun med något inslag av villabebyggelse) dit de for för att mala sin säd och utbyta tankar med varann om det regn som inte föll och om skeden som inte fanns när det regnade manna. Under år 1939 upprättades ett förslag till ombyggnad av befintlig kvarn på nämnda fastighet till kommunal förvaltningsbyggnad. Som jämförelse kan nämnas att ombyggnadsförslaget innehöll 3 rum för kommunala nämnder och styrelser, 1 rum för sjukkasse, 1 rum för

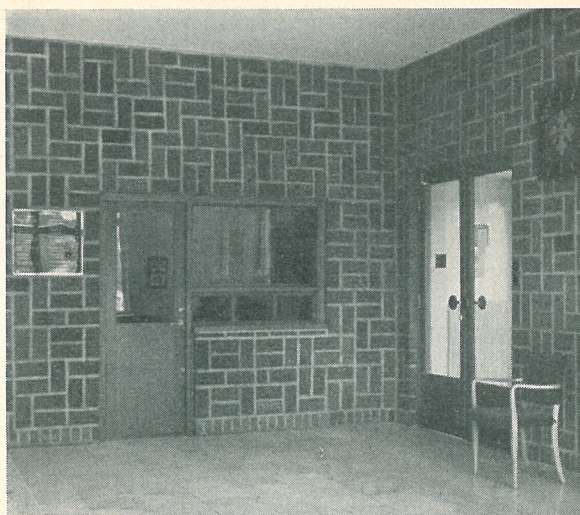
polisen jämte arrest och finka, 1 sammanträdesrum och en samlingsal för 135 personer.

Så bröt kriget ut och allt lades på is. Under och omedelbart efter kriget växte samhället snabbt då folk flyttade in och bodde i sommar-, lek- och tvättstugor, ja t. o. m. skjul och uthus fick utgöra bostad.

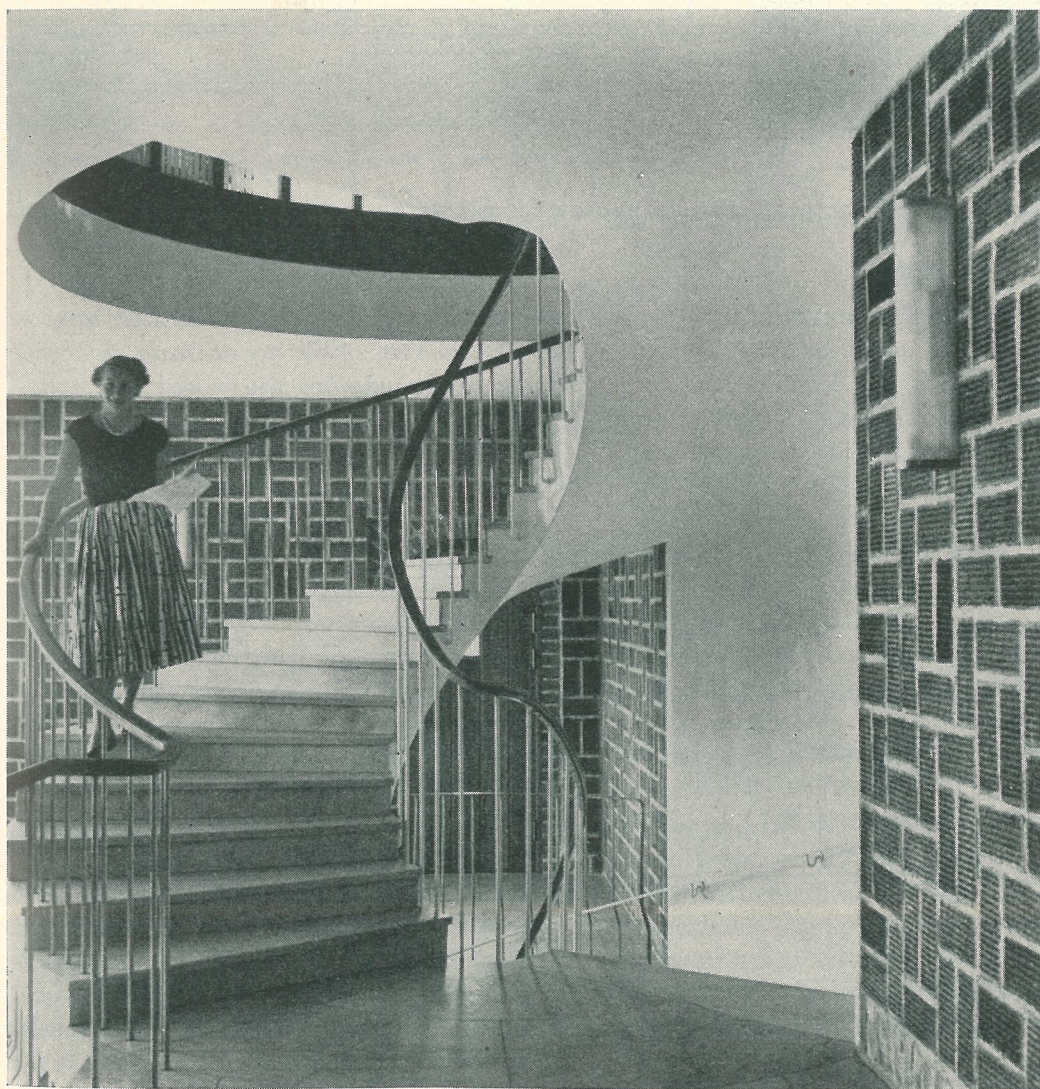
I takt med samhällets tillväxt upprättades förslag till kommunalhus som till sist, på grund av restriktioner, renodlades till att endast innehålla arbetslokaler för den kommunala förvaltningen jämte landsfiskalskontor och pastorexpedition.

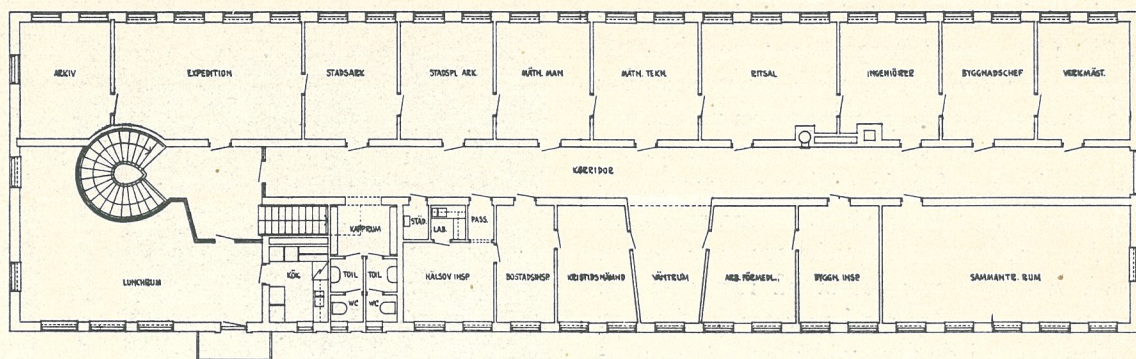
Efter femtioelva uppvaktningar och trappspringningar kom 1949 tillståndet för det nu uppförda kommunalhuset. En vacker sommar dag var grunden samt första betongvalvet färdiggjutet. Allt var klart för murningen, men inga murare fanns. Semestertid, sol och vackert väder rådde. Byggmästarna låste in sig i sina

kammare och låg på knä i bön och anrop — från Allah till Gustav Berg — men inget hjälpte. Men så kom meddelandet att 3 murare nappat och lovat inspektera byggnadsplatsen påföljande dag. Verkmästaren sopade egenhändigt valvet och krattade gårn för de celebra gästerna. Murarna infunno sig i bästa gångkläderna med händerna djupt nerstuckna i byxfickorna och kepsen på svaj. Att dom var födda på rätt sida om Slussen var inte svårt att konstatera. Efter att ha kört näsorna i de fyra väderstrecken och insupit lantluftens alla behag samt konstaterat att 4 utminuteringsställen av pilsner fanns inom räckhåll voro de villiga till ekonomiska underhandlingar, som förresten fortsatte tills bygget var färdigt. Första arbetsdagen skar det sig mellan murarna och arkitektritningarna, vilka enligt murarnas mening utvisade ett munkförband som inte var av denna värld. Efter en kasse öl och en uttömmande definition på ordet arkitekt

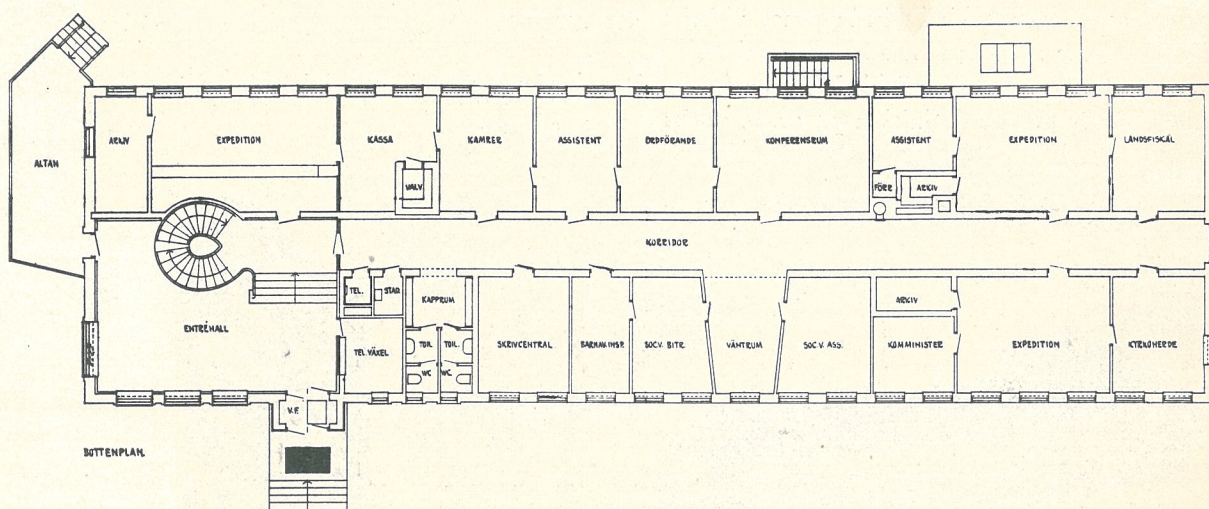

Ovan och nedan: Interiörer från entréhallen, vars väggar äro klädda med rött 78-håltegel.

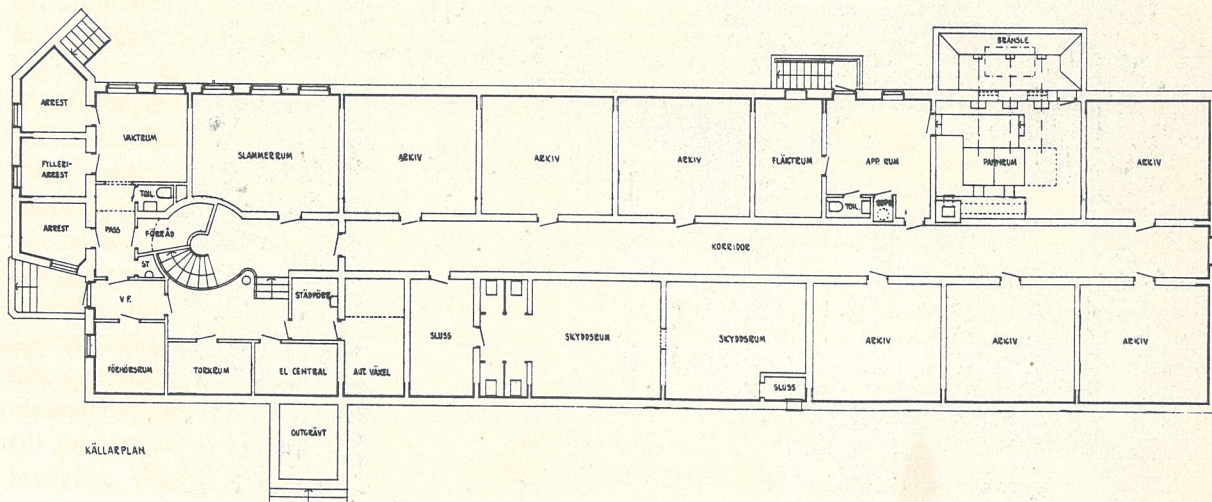

VÅNING 1 TR.

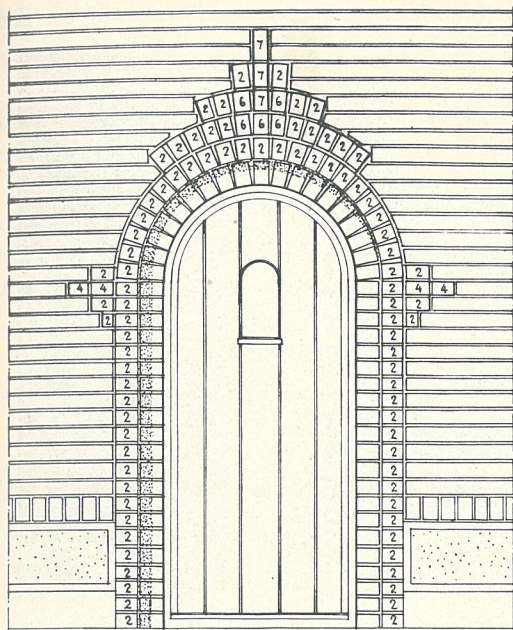
BOTTENPLAN

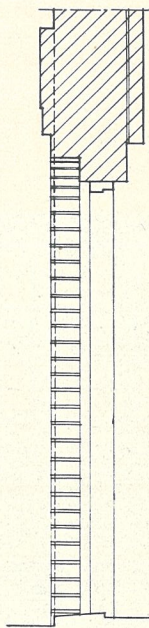
KÄLLARPLAN

Uppifrån och ned: Plan av våning 1 tr., bottenplan och källarplan. Skala 1:300.

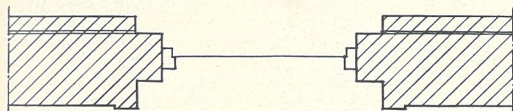
SIFFRORNA ANGER SPRÅNG FRÅN
FASADLIVET I CM

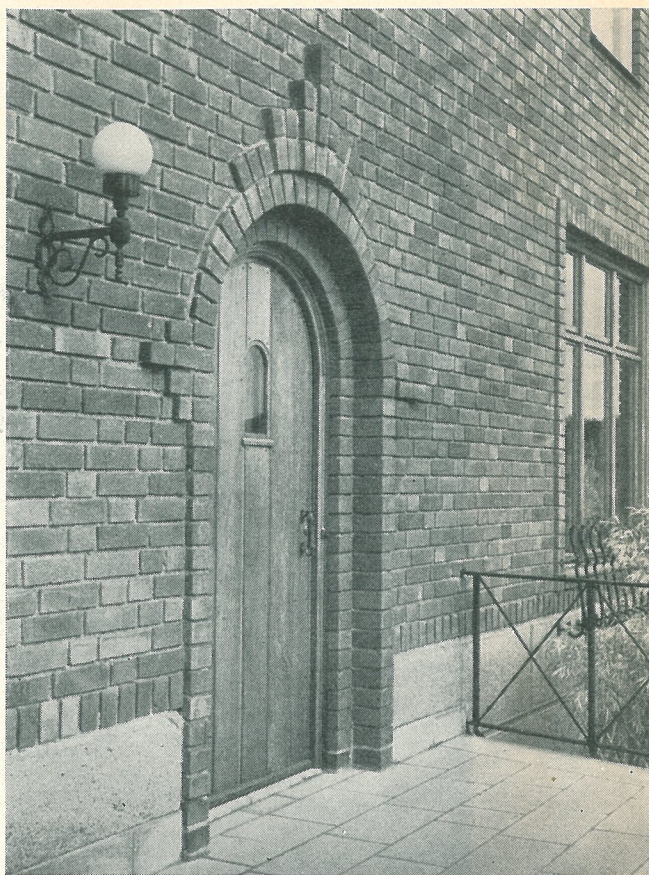
FASAD

SEKTION

PLAN

Ytterport på kommunalhusets östra gavel. Till vänster arbetsritning av portomfattningen.

fortsatte dock mureriarbetena efter ritningarna. Den första misstron gav dock snart vika för det faktum, att bättre och yrkeskunnigare murare knappast gått att få.

Byggnadsbeskrivning. Grundmurar och bjälklag av betong. Ytterväggar av sandat mörkrött fasadtegel från Lina Tegelbruk och med 1 cm indragna fogar, murat i munkförband. Bakmurning och bärande innerväggar av vanligt murtegel. Entréhallens väggar äro klädda med vanligt 78-håls murtegel, fogstruket med grovt murbruk. Sockeln i hallen är murad som rullskift och väggarna i övrigt med oregelbundet mönster. Kring vissa fönster och ytterport är murat omfattningar av fasadtegel (se bl. a. ovanstående ritning och foto).

Golv i entré samt trappor av Ekebergsmarmor. Golv i korridorer äro belagda med parkett och arbetsrum med syntekobehandlad ekparkett på underlag av cellbetong. Väggar och tak kalkputsade. Vissa väggar tapetserade, resten och tak kalkfärgade. Perspektivfönster samt överfalsade dörrar av ek med karmar av furu. Fönsterbänkar

av Ekebergsmarmor. Utvändig entrétrappa av granit. Som kuriosum kan nämnas att entrétrappan vilar på det gamla kvarnmaskineriets fundament. Taklaget utfört av trä som avtäckts med enkupigt högrött taktegel. Alla utvändiga plåtarbeten äro utförda i koppar. Sockeln är gjuten i betong som krysshamrats. Byggnads disposition och innehåll torde framgå av ritningarna.

Byggnadskostnad ca en halv miljon kr.

Arkitekter har varit artikelförfattaren och arkitekt SAR Leif Almaas. Konstruktörer: Jacobsson & Widmark för de statiska konstruktionerna; ingenjör Hans Torsler för värme, ventilation och sanitet; Gustav Magnussons ingenjörbyrå för de elektriska installationerna och byggmästare har varit Delin och Fr. Johansson, Stockholm. Trädgårdsarkitekterna Eric Anjou och Walter Bauer, Stockholm har ritat trädgårdsanläggningarna, som utförts av trädgårdsfirman Christian Collin, Djursholm. För inköp av möbler m. m. har som experter varit en kommitté av kommunala förtroendemän.

NYBYGGNAD FÖR OSKARSHAMNSBLADET

av arkitekterna Erik Uppling och Eric Fylking

I det centrala Oskarshamn kämpar idyllen en hård kamp för sitt fortbestånd. Visserligen kan man säga att idyllen redan med de ganska tunga hus som uppfördes från sekelskiftet fram till 20-talet utstått en hård press. Men dessa byggnader med sin patriarkaliska pompa hade dock eller har åtminstone med åren fått ett visst jovialiskt ansikte. (Handelsmannen bakom sin disk.)

Sedd med sekelskiftets ögon — om nu det vore möjligt — är konflikten kanske lika skarp mellan den trivselfyllda stugan och handelshuset som mellan den nuvarande stadsbilden och de rationalitetshus som sprängs in i den. Med- eller omedvetet påverkas man av detta konfliktförhållande. Rationalismen lotsas in på vägar de där gör det nya inslaget mindre naket fräckt.

Teglet som burt fasadmateriel har i det gamla Oskarshamn vunnit burskap endast i hamnens

industribyggnader och i de enstaka vårdslöshetsindustrier och bakgårdsverkstäder som finns insprängda bland bostäderna.

Att vi i det här behandlade projektet valde Mälardalens fasadtegel berodde dels på att byggnaden med sin placering ytterst på bergkanten mot Östersjön ansågs ha ett för väder och vind mycket utsatt läge, dels på önskan att som fjärrverkan få ett färginslag, som anknöt till den en bit längre bort uppvuxna bostadsbebyggelsen.

I en stomme av armerad betong har ytterväggarna utförts som ifackningar av 1 stens tegel invändigt isolerad med träullsplattor. Kantbalkarnas och de bärande pelarnas framdragna tegelbeklädnad har fått bilda fasadens ytmönster som avses hämtat från "sätterikasten". Denna inrutnings mönsterverkan har stärkts genom att fogbruket på dessa delar getts en blåsvart färg.

Bildmässigt omfärgas härigenom teglet i dessa partier mot fackningarnas av gulonat fogbruk varmfärgade tegelytor. I detta fall hade nog en större jämnhet i såväl teglets mått som färg varit önskvärd, en större fasthet i ytans relativt små enheter hade då uppnåtts.

Om de medel som använts, för att dela upp denna för den lilla staden rätt ansenliga byggnadskropp varit tillräckligt kraftiga är rätt svårt att säga så länge som det motstående området är helt obehandlat.

Stadsplanens anvisningar ger ju riktlinjer men befintlig byggnation pockar också på hänsyns-

tagande när husen är av sådan art att de kan anses komma att fortbestå.

Byggnaden inrymmer i källaren, förutom pannrum och de obligatoriska besvärliga och dyra skyddsrummen, papperslager. Den smala gatan har gjort att all in- och utlastning av gods sker från gården, via den av brandskyddsskäl betingade genomkörningen.

Bottenvåningen utnyttjas till presshall. Här erhålles en ganska stor rörlighet i maskinplaceringen genom de rätt stora pelaravstånden. Ett absolut oberoende är ju i en flervåningsbyggnad svår att uppnå. Vibrationerna från maskinerna

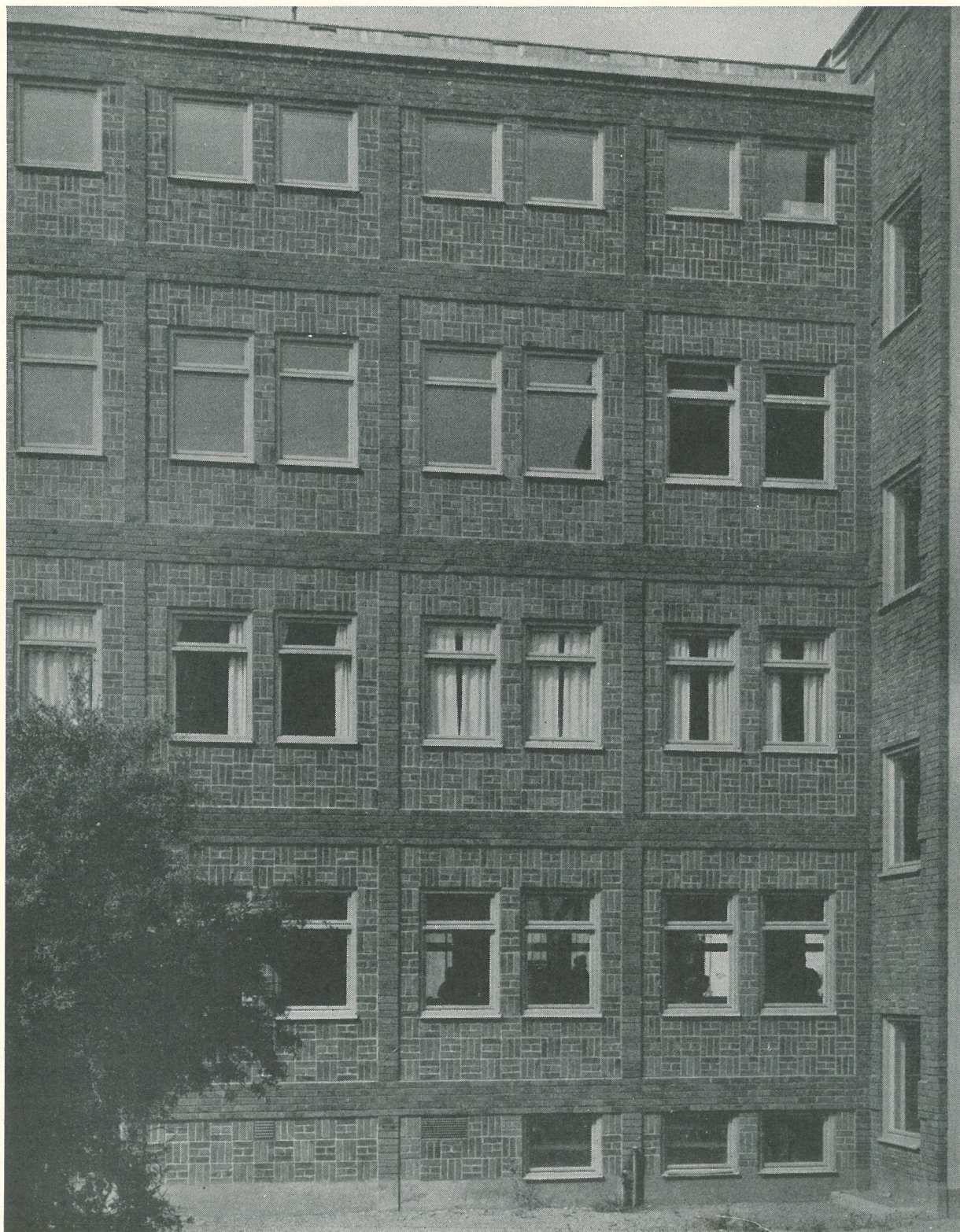

Detaljbild av huvudfasaden.

tages upp av det "flytande bjälklaget". Isolationsmaterialet består av armerad naturkork och Wellit lagt i rutmönster så att korken fått ett lämpligt tryck, på detta är sedan överbetongplattan gjuten som maskinfundament fritt från

väggar och pelare. Golvmaterialet är långstav på regler med mellangjutning av slaggbetong, detta för att uppta det ganska tunga trycket från de papperslastade vagnarnas små länkrullar.

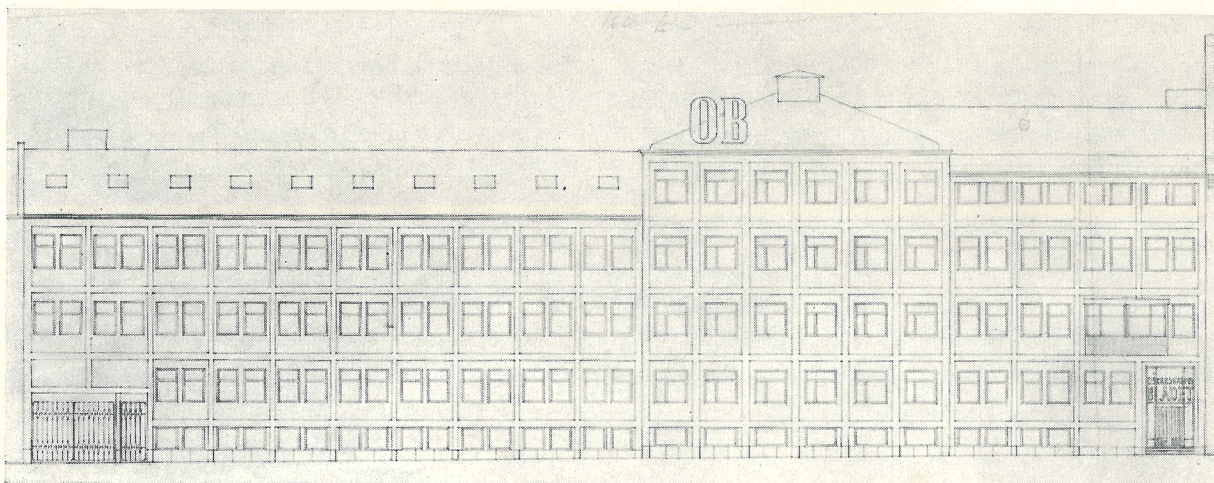
Våningen i trappa upptages av sätteriet och

Detalj av gårdsfasaden.

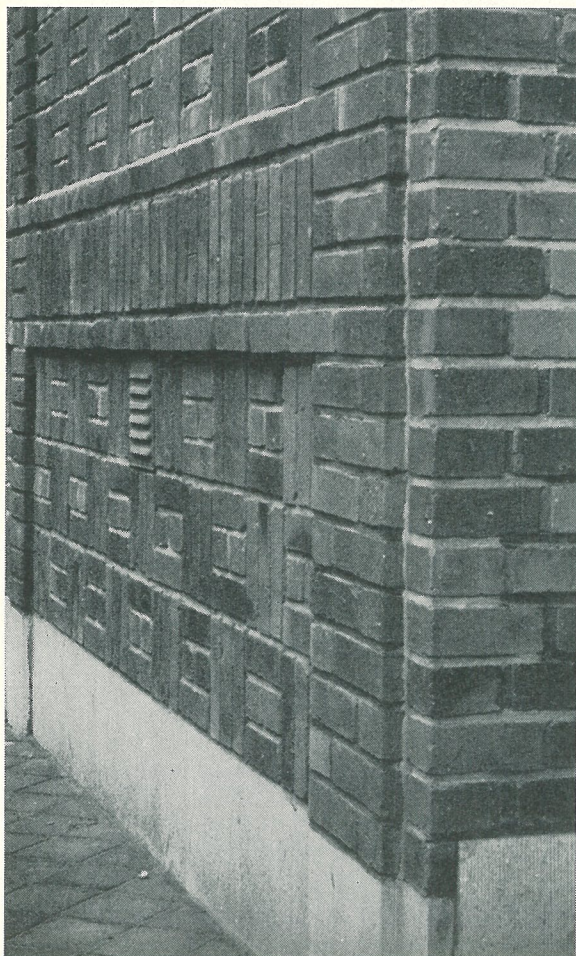
Huvudfasaden. Även med det sparsamma ljus som ligger över denna bild, framträder färgförändringarna som åstadkommits med det färgade fogbruket.

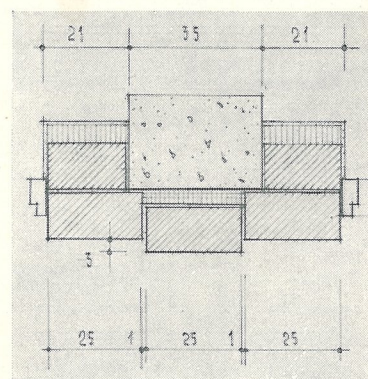
Ritning av huvudfasaden.

kontor. Våningen 2 trappor av bokbinderi och i det översta planet är färdiglager. Transporterna i vertikalled sker med hiss.

De statiska konstruktionerna är utförda av ingenjörerna David Mangskog och Allan Eriks-

Detaljbild som bl. a. visar den framdragna tegelbeklädnaden på kantbalkar och bärande pelare.

Materialbeteckningar

- Betong
- Tegel
- Lättbetong
- Kork

Sektionen visar hur tegelväggarna anslutits till de bärande betongpelarna.

son. Värme, sanitets- och ventilationsanläggningarna — på vilka senare fordringarna i tryckerier med sina alldeles speciella krav på luftomsättning och luftfuktighet, äro mycket stora — har konstruerats av ingenjör Gösta W. Pettersson. Elinstallationen är projekterad av Elektkniska byrån.

Medarbetare på vårt kontor har varit ingenjör Bo Siösteen. Huvudentreprenören, Skånska Cementgjuteriet, med platschefen ingenjör Sven Persson — har drivit arbetet på ett mycket förtjänstfullt sätt.

RÄTTELSE

I TEGEL 2/55 sid. 23 anges felaktigt att radhusen i Skivarp ritats av Tage Möllers arkitektbyrå i Malmö.

Husen har ritats av byggnadsingenjör Nils Selander, Malmö, vilket härmed beriktigas.